

Andrija Anišić, *Vjersko-moralna obnova braka i obitelji. Model opstanka i napretka naroda u djelima Ivana Antunovića*, Katolički institut za kulturu, povijest i duhovnost „Ivan Antunović“, Subotica, 2013., 302 str.

Knjiga Andrije Anišića, svećenika Subotičke biskupije, zapravo je njegova doktorska disertacija koja se bavi bogatom pisanom baštinom naslovnog biskupa Ivana Antunovića (Kunbaja, 1815. – Kalača, 1888.), velikog duhovnog vođe i narodnog preporoditelja bačkih Hrvata – Bunjevaca i Šokaca.

U svom magistarskom radu pod naslovom *Bračni i obiteljski moral u nekim djelima Ivana Antunovića – Bog s čovikom i Čovik s Bogom u svoji molba i prošnja*, autor je istražio što Ivan Antunović govori o bračnom i obiteljskom moralu u svoja dva najvažnija teološka djela, dok je u doktorskom radu uzeo u obzir sva relevantna Antunovićeva djela. Uočio je da Antunović inzistira na vjersko-moralnoj obnovi braka i obitelji jer su to temeljne ustanove društva i Crkve. Zato je za temu ove disertacije postavio sljedeću tezu: *Vjersko-moralna obnova braka i obitelji – model opstanka i napretka naroda u djelima Ivana Antunovića*. Prvotna nakana autora Anišića je cjelovito istražiti bračni i obiteljski moral u djelima Ivana Antunovića i analizom pokazati da je Antunović gradio poseban model za vjersko-moralnu obnovu obitelji. Jednako tako, autor nastoji pokazati da je Ivan Antunović svojim aktivnim djelovanjem kao svećenik i prosvjetitelj snažno utjecao ne samo na vjerski nego i na društveno-gospodarski život svojega naroda. Između ostaloga, Antunovićevi suradnici i suvremenici s kojima je intenzivno surađivao bili su

Josip Juraj Strossmayer, Juraj Dobrila, Franjo Rački i drugi.

Uz *Uvod* i *Zaključak* knjiga ima četiri poglavlja. Osim toga, tu je pogovor msgr. Stjepana Beretića, katedralnog župnika u Subotici, te izvadci iz recenzija prof. dr. Stjepana Balobana, ujedno i mentora u izradi doktorskoga rada i prof. dr. Vladimira Dugalića. Od izrazite vrijednosti je popis bibliografije koji svojim jedinstvenim, cjelovitim i sustavnim prikazom predstavlja osnovu za svaki daljnji znanstveno istraživački rad vezan za Antunovića. Donosi se najprije popis radova Ivana Antunovića: knjige, rukopisi, članci, dopisi, pisma, a potom i literatura o Ivanu Antunoviću. Radi boljeg razumijevanja značaja lika biskupa Ivana Antunovića i njegova djelovanja za njegov „mili Rod“, kako je Antunović nazivao svoje bunjevačke i šokačke Hrvate, u prvom poglavlju pod naslovom *Život i rad biskupa Ivana Antunovića*, autor najprije u kratkim crtama prikazuje kronologiju njegova života i djelovanja. Iz tog prikaza vidljivo je da su obitelj iz koje potječe, a potom

njegov studij te napose pastoralni rad, temelj njegovoga spisateljskoga rada u kojem je, uz ostalo, razradio nauk Crkve o braku i obitelji, dajući svemu svoj doprinos konkretnim, originalnim moralnim poukama.

Drugo poglavlje nosi naslov *Povijesni okvir djelovanja Ivana Antunovića*. Značaj njegovog rada i njegov dragocjeni doprinos osvjetljavaju i povijesne, pastoralne i društveno-političke prilike u kojima je živio i radio. Stoga je autor Andrija Anišić i njih prikazao u prvom dijelu drugog poglavlja stavljajući ih u podnaslov *Povijesni kontekst*. U nastavku drugog poglavlja prikazao je što sam Ivan Antunović govori o sebi i svom vremenu. Njegova osobna svjedočanstva o situaciji u kojoj se nalazio njegov „mili Rod“ baca posebno svjetlo na cjelokupni njegov rad i daje mu još veću vrijednost. Antunović potom ocjenjuje stanje u kojem su se nalazili bački Hrvati – Bunjevci i Šokci na početku njegova javnog djelovanja. Doista, sav njegov rad, a napose moralne pouke, dobivaju posve drugačije značenje kada se prikazu u svjetlu njegova vremena i situacije u kojoj se nalazio njegov hrvatski narod, u ono vrijeme neprobuđene nacionalne svijesti, u okruženju naglašene mađarizacije i germanizacije.

U trećem i središnjem poglavlju pod nazivom *Ivan Antunović o braku i obitelji*, Anišić donosi i analizira Antunovićeve moralne pouke o braku i obitelji koje se temelje na Svetom pismu i nauku Učiteljstva Crkve, a protkane su i brojnim primjerima iz svakodnevnog života. U svojim je pisanim djelima uvijek pred sobom imao konkretne osobe i konkretne životne situacije.

U prvom dijelu ovoga poglavlja opisane su *negativne pojave u braku i obitelji*.

Ivan Antunović je kao svećenik otvorenim očima i srcem gledao na svoj narod i na sve što se u njemu događa. Tako je zapazio i opisao sve negativnosti koje je zapazio u brakovima i obiteljima. U drugom dijelu ovoga poglavlja prikazana je Antunovićeve misao o Božjem naumu i crkvenom nauku o braku i obitelji, i to *pod četiri vida*. Najprije je govor *o braku i obitelji općenito*. Slijedi *Život u braku* s detaljnim obrazloženjem važnosti sakramenta ženidbe za život u braku i obitelji. Zatim se donosi i analizira *Život u obitelji*. U ovom dijelu nalaze se mnoge Antunovićeve misli, budući da je tu doista išao do najsitnijih detalja. Četvrti vid Antunovićeve misli o braku i obitelji stavlja molitvu u središte obiteljskoga života: *Molitva kao temelj obiteljskog života*. Kada je riječ o „obiteljskom molitveniku“ Ivana Antunovića, Anišić ističe njegovu specifičnost. On u tom molitveniku kroz molitveno-duhovni vid nudi i teološko-obrazovni vid što je za ono vrijeme bilo veoma važno. To ne čini tako da molitvama pridodaje jedan posebni katehetski dio nego u razne molitve ubacuje katehetsko-moralne pouke kojima želi pomoći molitelju da bolje moli i „uvjeri“ Boga zbog čeka treba uslišati njegovu molitvu.

U četvrtom poglavlju ovoga rada pod naslovom *Antunovićev model za opstanak i napredak naroda* autor Anišić analizira cjelokupnu Antunovićevu misao i način djelovanja pod vidom svojevrsnog „modela“ za opstanak i napredak njegovog naroda. Prilike u kojima je živio i radio dale su početni motiv za stvaranje takvog jednog modela, a cilj i način njegova rada oblikovao je model kojemu su glavne sastavnice Antunovićevo vjersko-moralno učenje, zatim vjersko-moralna obnova braka i obitelji, a daljnje sastav-

nice su narodni preporod, prosvjeta i gospodarski napredak njegova naroda. U završnom dijelu ovoga poglavlja ukazuje se i na neke konkretne plodove života bačkih Hrvata po modelu biskupa Ivana Antunovića.

U zaključku ovog dragocjenog djela, autor ističe kako se nakon proučavanja novinskih članaka, knjiga i pisama Ivana Antunovića može zaključiti da se kao zlatna nit u njima provlači Antunovićeve teološka stručnost i dobro poznavanje mentaliteta naroda kojemu je pripadao i za koji je radio i živio. To mu je omogućilo da opširno i na adekvatan način ukaže svom „milom Rodu“ na sve vrednote nauka Crkve, a napose njezinog moralnog nauka o braku i obitelji. Svojim istraživačkim radom, Andrija Anišić je pokazao da se na temelju sveukupnog djelovanja Ivana Antunovića može govoriti o određenom modelu, koji autor naziva „Antunovićev model“. Sva poglavlja ovoga rada to potvrđuju. Ivan Antunović je doista svojim radom, ali bez izravne namjere, stvorio jedan model, kojega se on čvrsto držao i u koji je želio ugraditi sve pripadnike svoga naroda. Taj model ima jasne obrise koji su prepoznatljivi u slozi i udruženom nastojanju svih pripadnika njegova naroda za življenje po načelima katoličke vjere. Zatim, u jasnoj svijesti i prihvaćanju svoje nacionalne pripadnosti hrvatskom narodu; nadalje u zauzimanju za prosvjetu i školovanje djece i mladih, te u praćenju suvremenih tokova napretka poljoprivrede i drugih gospodarstvenih grana, kao i u razboritom gospodarenju materijalnim dobrima. Otkriće „Antunovićevog modela“ može biti važan znanstveni doprinos. Život i rad bačkih Hrvata po takvom modelu, u proteklih

125 godina, to jest od smrti Ivana Antunovića do danas, svjedoči da njegovo nastojanje i njegov trud i rad nisu bili uzaludni. Biskup Ivan Antunović pomogao je svom hrvatskom narodu u prosvjećivanju i time mu omogućio višestruki napredak. Plod njegova rada prepoznatljiv je u cjelokupnom kasnijem napretku bunjevačko-šokačkih Hrvata u tadašnjoj Južnoj Ugarskoj, odnosno u Bačkoj. Napredak je prepoznatljiv u vjerskom, kulturnom, društvenom i gospodarskom smislu.

Ivica Ivanković Radak

Muka kao nepresušno nadahnuće kulture : Pasijska baština Hrvata u Podunavlju, Zagreb – Sombor, 2012. : Zbornik radova IX. međunarodnog znanstvenog simpozija, (ur. Jozo Čikeš), Udruga Pasijska baština i Zavod za kulturu vojvođanskih Hrvata, Zagreb-Subotica, 2013., 500 str.

Udruga Pasijska baština svojim brojnim programima koje priređuje u korizmeno vrijeme svestrano tematizira muku kao važni fenomen ljudskoga života, koji se prepoznaje i kao snažna sastavnica kraja života Isusa Krista, i to u kontekstu njezinih užljebljenja u prostoru kulture. Nezaobilazni dio toga jest i organiziranje znanstvenih simpozija, koji imaju međunarodni karakter. Deveti po redu na temu „Pasijska baština Hrvata u Podunavlju“ održan je od 10. do 13. svibnja 2012. godine u Zagrebu i Somboru, u suorganizaciji udruge „Urbani Šokci“ i Zavoda za kulturu vojvođanskih Hrvata, a u Zborniku kojega prikazujemo objavljena su izlaganja sa skupa.

Dvadeset i sedam znanstvenih i stručnih radova na tematiku iz pasijske